

פרשת לך לך

כוונה במצות מילה

ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני וביניכם: (בראשית יז, יא)

מילת נכרי

(עבודה זרה כז, א) תניא ישראל מל את הכותי וכותי לא ימול ישראל מפני שמל לשם הר גרזים דברי רבי יהודה, אמר לו רבי יוסי וכי היכן מצינו מילה מן התורה לשמה, אלא מל והולך עד שתצא נשמתו.

לשמה ומצ"כ

ועי' בחי' הגרע"א שנשאל על הגמ', דמשמע לכאורה דר"י סובר מצות אין צריכות כונה, (מזה שלא צריך לשמה), הא זה דוקא אם אינו מכויין לשם מצוה, אבל בהיפוך כוונה דמכויין שלא לשמה ודאי גם ר"י סובר דלא יצא, וא"כ מאי פריך הגמרא, הא נכרי כוונתו להיפוך שמל לשם הר גרזים.

והשיב הגרע"א שעשיית ציצית או סוכה לשמה לא שייך להא דמצוות צריכות כוונה, דהעשייה עצמה אינה מצוה, רק שיהא הילוכו בציצית ולישב בסוכה, דאי מצוות צריכות כוונה צריך לכוון אם עושה המצוה, משו"ה צריך קרא ביחוד על העשייה.

שליחות

ולענין מצ"כ במילה כתב הגרע"א שבאמת יש להקשות למ"ד שנכרי כשר למול איך מקיים האב המצוה, הא אין שליחות לנכרי. וכעין זה הקשה על תוס' (שבועות ג, א) שישראל שאמר לנכרי או לקטן אקיף לי ישראל חייב, למ"ד שאם השליח לאו בר חיובא יש שליח לדב"ע, הא אין שליחות לקטן ולנכרי.

כוונת האב

אלא ע"כ שבמילה המצוה על האב הוא שיהיה בנו מהול וכרות עור המחפה לגיד, וכל שנעשה כן מהני, דסוף סוף בנו מהול, ומשו"ה אינו צריך שליחות וכשר ע"י נכרי. כמו דכתבת הגט כשר ע"י נכרים (גיטין כג, א), וכן עשיית ציצית דפסול רק משום דנכרי אינו מכוון לשמה. משו"ה פריך שפיר וכי מצינו מילה בתורה לשמה, היינו אף דמצוות צריכות כוונה מכל מקום האב מכוון שיהא בנו מהול לשם מצוה שצוהו הבורא ית', אבל מעשה המילה היכן מצינו שיהיה בזה גרעון אם נעשה שלא לשמה.

א"כ ממילא מסולק קושיית השואל, דבמעשה המילה עצמה דאינו נכנס בנדון מצות צריכות כוונה אינו מזיק הכוונה בהיפוך, דהכוונה תולה רק באב שיכוון שיהא בנו מהול, וכל שנעשה כן יהיה על איזה אופן שיהיה מהני, ואין חשש בזה שהכותי עושה לשם דמות יונה, שהוא אין בעל המצוה ולא שליח דאין שליחות לנכרי.

ועי"ע בשו"ת זכר יצחק (ח"א סי' ה) שג"כ מק' על ההיא דע"ז שלא דנו אם צריכה כוונה ככל המצות, וכתב שצ"ל חד מהני גווני, או דמילה שאני, דדוקא מצוות שעיקרן אינו אלא המעשה בעי כונה, אבל מילה שכל עיקרה הוא שיהא מהול, אין מקום לכונה, כי אם אליבא דר' יהודה דבעי מחשבה לשמה (ע"ז שם), שזה דין הכנסה וטהרה. או שנאמר דלעולם בעי כונה רק דלא בעי כונת העושה כי אם של המשלח, דדוקא בלשמה העיקר הוא בעושה הפעולה, מה שאין כן בדין הכונה העיקר הוא במקיים המצוה, וכונת המשלח סגי. הרי לן שלפי הגרע"א כוונת האב מועיל, וכ"ה בת' אחד של הזכ"י, ובת'.

השני סובר שהיכא שהמצוה הוא בתוצאה לא צריך כוונה כלל.

גדר מצות מילה

בעיקר יסוד האחרונים שגדר מצות מילה הוא שהבן יהיה נימול, ולא עצם מעשה המילה. כבר קדמום בשו"ת מהר"ח אור זרוע (סימן יא) שדן לענין מצוה בו יותר מבשלוהו, וז"ל ומענין המילה נראה דאין האב חייב למול בנו בידיו אלא לעסוק שיהא נימול. דומיא דכל הני דקחשיב התם, ללמדו תורה, ללמדו אומנות, להשיטו בנהר. וכי לא ישכור מלמד לבנו לתורה ולכל הני. או בסוכות, דכתיב חג הסוכות תעשה, ודרשינן תעשה ולא מן העשוי. א"כ ע"כ קאי תעשה אסוכה, שחייב בעצמו לעשות סוכה, וכי לא יאמר לאחר לעשות סוכה, וכן גבי תפילין, וכי לא יקשרם לו אחר על ראשו וזרועו, וכן ציצית. **אלא כל הני עיקר מצוותן אינו העשייה, אלא שהמילה חתומה בבשרו.** וכן ישיבתו בסוכה, וכן תפילין המונחין בראשו ובזרועו, ומילה גם היא עיקר מצותה כן. ועי"ש שמוכיח כדבריו שאל"כ דוד

המלך ע"ה שהיה מצטער כשנכנס למרחץ וראה עצמו ערום בלא מצוה, נזכר על המילה. ואם לא היה מצות המילה אלא העשייה, למה שמח עליה יותר מראשו וזרועו וכל גופו, שקיים בהם מצות תפילין, וציצית, וכמה מצות, אלא מילה היא מצוה בכל עת, כתפילין המונחין בראשו וציצית בבגדו.

דחיית הראיה על פי רש"י

אבל על עיקר הראיה מדוד המלך, יש להעיר ממ"ש רש"י (שבת קל, א) אמירה יחידה שקדמה לשאר אמירות והיא מילה, שישראל עושין וששים עליה, **דכל שאר מצות אינן מוכיחות כל שעה**, כגון תפילין ומזוזה וציצית, דאינן כשהוא בשדה וערום בבית המרחץ, אבל זו מעיד עליהם לעולם, כדאמרינן במנחות (מג, ב) בדוד, שראה עצמו בבית המרחץ ונצטער, אמר אוי לי שאני ערום מכל מצות, כיון שנסתכל במילה, נתיישרה דעתו. משמע מרש"י שלא התיישב דעתו משום שמקיים מצות מילה, אלא שנזכר שיש לו דבר שמעיד עליו שהוא יהודי, א"כ י"ל שלעולם אין כאן קיום מצוה נמשכת.

ונראה שאדרבה משם יש להוכיח שאינו מקיים מצות מילה כל הזמן, דהכי איתא התם (מנחות מג, ב) ת"ר חביבין ישראל שסיבבן הקדוש ברוך הוא במצות, תפילין בראשיהן ותפילין בזרועותיהן וציצית בבגדיהן ומזוזה לפתחיהן, ועליהן אמר דוד שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך (ופרש"י תפילין בראש ובזרוע הרי שתיים, וארבע ציציות ומזוזה הרי שבע). ובשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום, אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה, וכיון שנזכר במילה שבבשרו נתיישרה דעתו, לאחר שיצא אמר עליה שירה, שנאמר למנצה על השמינית מזמור לדוד על מילה שניתנה בשמיני. ויש להעיר על הגמ', למה מצות מילה לא נמנית ברשימה של מצוות שסיבבן הקב"ה, ולמה כתוב רק שבע ביום הללתיך ולא שמונה. ועוד מה היה הה"א של דוד וכי לא ידע את "השטיקעל תורה", שמצות מילה נמשכת. אלא משמע שבאמת אין כאן קיום מצוה נמשכת, ודוד היה מצטער בזה שאין מצוה שמעיד עליו, ונזכר במילתו שאע"פ שאין קיום מצוה אבל יש מה שמעיד עליו.

וחתני היקר הרב נחום לוי שליט"א העיר מלשון הרמב"ם בהקדמתו למשנה תורה וז"ל הספר השני אכלול בו המצוות שהן תדירות שנצטוינו בהם כדי לאהוב את המקום ולזכרו תמיד, כגון קרית שמע ותפילה ותפילין וברכות. ומילה בכללן לפי שהיא אות בבשרינו להזכיר תמיד בשעה שאין שם לא תפילין ולא ציצית וכיוצא בהן, משמע שמילה יש בה קיום תדידי וכלולה בהני מצוות. ואולי יש לדחות הראיה שאדרבה, שלכן האריך במילה בכללן, לא מצד קיום המצוה אלא על זה שנזכר הקב"ה ומצוותיו, ודו"ק.

נולד מהול

לפי מה שכתבנו שעיקר מה שמח דוד הוא על האות ולא על המצוה, יש ליישב בעוד אופן מה שמקשים, דמבואר בגמ' (סוטה י, ב) שדוד המלך נולד כשהוא מהול, דדרשינן מה דכתיב למנצה על יונת אלם רחוקים לדוד מכתם, שהיתה מכתו תמה, שנולד כשהוא מהול. ופירש רש"י מכתו תמה מקום מילה, שהוא ראוי למכה, היה תם ושלם, שלא הוצרך לחסרו, הרי מפורש שדוד המלך נולד מהול. וקשה א"כ למה נתיישרה דעתו כשנזכר במילתו. ובספר מרפסין איגרא (עניני אגדה - פרק נ' ע' שמה) הביא בשם הגאון ר' חיים קנייבסקי שליט"א ליישב, שגם אם דוד המלך נולד מהול, אך מ"מ בודאי עשה הטפת דם ברית, וזה נחשב עבורו לקיום מצות מילה. לפיכך כשנכנס למרחץ ונזכר במילה שבבשרו נתיישרה דעתו, שהרי גם הוא קיים מצות מילה, בהטפת דם ברית.

עוד כתב שם ליישב בשם הגאון ר' יחיאל מיכל פיינשטיין ז"ל, שבמצות מילה יש שני חלקים, האחד עצם עשיית המילה ביום השמיני, והשני היותו נימול, שזה נמשך מאליו וללא עשייה כל ימי חייו של האדם הנימול. לפי זה, אמנם דוד המלך שנולד מהול, חסר היה את אותו חלק מהמצוה הכרוך בעשיית המילה ביום השמיני, אך מ"מ את אותו חלק מצוה הכרוך בהיותו נימול ונושא מאליו את אות ברית קודש, הרי בודאי שמקיים. לפיכך נתיישרה דעתו בעת היותו במרחץ, למרות שבאמת הוא נולד מהול.

ולהנ"ל י"ל שנתיישרה דעתו בזה שהמילה מעידה עליו, א"כ אע"פ שהיה נולד מהול עדיין המילה מעידה עליו שהוא יהודי.

קנין יבמתו בלי כוונת מצוה

עצם היסוד כתב גם בקו"ש (כתובות אות רמט), עי"ש שדן לגבי הא דקונה יבמתו בלי כוונה, וק' למה לא נאמר שהכוונה לשם מצוה מעכבת הקנין, מטעמא דמצוות צריכות כוונה. ות' דכיון שהקנין מצד עצמו א"צ כוונה, ממילא נתקיימה המצוה, דדוקא במצוה שהמעשה בעצמה היא גוף המצוה, התם הכוונה מעכבת כאכילת מצה ותקיעת שופר, אבל היכא דעיקר המצוה היא תוצאת המעשה אין הכוונה מעכבת. כגון פריה ורבייה דהמצוה שיהיו לו בנים, וגם אם

הוליד בנים בלא כונת מצוה נתקיימה המצוה מאליה וא"צ לחזור ולהוליד. וכן ביבום, דהמצוה שתהא קנויה לו, אם הקנין חל בלא כוונה נתקיימה המצוה.

מצהב"ע

מוסיף הגרא"ו דגם לענין מצוה הבאה בעבירה יש לחלק כן, וע"כ בהוליד ממזר קיים מצות פ"ו.

הלובש טלית בלי כוונה

על דרך זה דן הגרא"ו (שם אות רנ) במצוה ציצית האם כוונת המצוה מעכבת, ואם ילבש כלאים בציצית בלא כוונת מצוה עובר באיסור כלאים, להסוברין דאינו הותרה רק דחוויה, וגם ביטל מ"ע כלובש טלית בלא ציצית, או אפשר דגם הכא המצוה היא תוצאות המעשה, שיהא מלובש בציצית, וא"כ אין הכוונה מעכבת. ועי' בביה"ל (סי' ס) שדעתו שהכוונה מעכבת.

אמנם בספר דרך פקודיך (מ"ע חלק המחשבה) כתב שהעיקר בידינו להלכה מצות עשה דאורייתא צריכא כוונה, והוא שצריכין לכוין בעשותה הנני מכוין בעשיה הזאת לקיים מצות בוראינו כאשר ציונו בתורה "ונמלתם את בשר ערלתכם" (בראשית יז, יא), "המול לכם כל זכר" (שם, י), "ובן שמונת ימים ימול לכם כל זכר לדורותיכם" (שם, יב).

[דרך אגב מבואר בדבריו שצריך לכוון גם להפסוק, ולא די שמכוון בהמצוה, וזה חידוש גדול. ועי' בשו"ת נודב"ק (יו"ד סי' צג) בתשובה הידועה לענין אמירת לשם יחוד לפני עשיית המצוות, וז"ל כל דבר שאין ברכה לפניו אני נוהג לומר בפי הנני עושה דבר זה לקיים מצות בוראי, וכזה די וא"צ יותר. מבואר בדבריו שא"צ לכוון להפסוק].

לשם יחוד

[ראוי לציין סיפור ששמעתי על הדברי חיים בקשר לאמירת "לשם ייחוד", שפעם אמר "ווי גרעכט איז געווען רעב חזקאל (הנודה ביהודה - ר' יחזקאל לנדא), די בעל אגלה "שפרינגט פון זיין פערד" און לויפט אריין אין קלויז און פאנגט אהן מייד זיין ייחודים. (איך צדק בעל הנודה ביהודה שאין לומר "לשם ייחוד", שבעל האגלה קופץ מהסוס, נכנס לביהכ"נ, ומתחיל לייחד ייחודים)].

היכא שהאב מכבד אחר במילה

ועי"ש עוד שאם אין האב בכאן והמצוה על הב"ד, וכל אחד מישראל נקרא ב"ד לענין זה, א"כ המוהל העושה והמכוין שפיר דמי. אבל יש לחקור אם האב מכבד לאחר למול מי יכוין, אם נאמר דיוצא בכוונת המוהל דכיון דהוה שלוחו לעשיה הוה ג"כ שלוחו להכוונה והמחשבה, או נאמר דאינו יוצא במחשבת המוהל דלא מצינו שליחות בתורה רק לעשיה אבל לא למחשבה. וג"כ יש לספק אם מועלת מחשבת האב בעצמו והמוהל אינו מכוין רק להתעסק וכיוצא, די"ל דשפיר נלמוד מקרבנות דבעינן מחשבת העובד.

מילת קטן

כתב הרמב"ם (מילה ב, א) הכל כשרין למול, ואפילו ערל ועבד ואשה וקטן מלין במקום שאין שם איש, אבל עכו"ם לא ימול כלל, ואם מל אינו צריך לחזור ולמול שנייה. וע' במנ"ח (מצוה ב) שהקשה למה חש"ו כשרים למילה, נהי דמילה לא בעי לשמה או סתמא לשמה קאי, מ"מ לשיטת הסוברים דמצות צריכין כוונה עכ"פ לא גרע מילה מכל המצות דצריך כוונה, ואיך חש"ו כשרים למול הא לאו בני כוונה נינהו. וכתב שלפי מש"כ הטורי אבן (ר"ה כט, א) שאפילו מאן דסובר מצוות צריכות כוונה, דוקא במצה ושופר, שאע"ג דסתמא לשמה קאי מ"מ שופר זה ומצה זו אינם מיוחדים דוקא למצוה, דאפשר לצאת בשופר אחר או מצה אחרת. ועוד דלא נתבטל המצוה דאף דאינו יוצא עתה עוד יכול לצאת, א"כ ככה"ג צריך כוונה, אבל בקדשים ומילה דמצוה זו מיוחדת בגופו ולאח"כ א"י לקיים המצוה עוד כהאי גוונא סתמא לשמן קאי ואין צריך כוונה, אף למאן דסובר מצות צריכות כוונה, א"כ שפיר יכולים חרש שוטה וקטן למול דמילה אצ"כ.

מילה ביו"ט היכא שלא התכוון למצוה

עוד דן המנ"ח לשיטת הריב"א (חולין קמא, א) דכל מקום דלא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה אם עבר אין לוקין, כי הלאו נדחה מפני העשה ולא נשאר רק העשה, א"כ לפי השיטות דמצ"כ ובלא כוונה לא יצא, ומכ"ש במתכוין שלא לצאת, מה הדין אם מל ביו"ט בלי כוונה האם לוקה, שהרי מילה אינה דוחה יום טוב דאין עשה דוחה ל"ת ועשה, ואם עבר אין לוקין לריב"א, אבל במל ביו"ט ומתכוין שלא לצאת א"כ לא קיים המצוה כלל אפשר דלוקין כי לא עשה מ"ע.

או"ד לא דמי לשופר ולולב דלא נתקיים העשה כלל וצריך לעשות עוד הפעם, אבל כאן נהי דלא קיים הוא המצוה, מ"מ המצוה נעשית מאליה כי נחתכה ערלתו. וכתב שהצד הראשון נראה, שאף דנחתכה לא קיים המצוה, רק שאין לו במה לקיים עוד, אבל מצות הש"י לא קיים כלל ולא נדחה כלל הלאו ולוקין.

למשות מקום המילה בסם שלא ירגיש צער

בשו"ת שרידי אש (ח"ב סימן סב) מביא משו"ת אמרי יושר (ח"ש סי' ק"מ) שנשאל בגר הבא להתגייר אם מותר למשוך את האבר בסם כדי שלא ירגיש בכאב החיתוך, והגאון המחבר אסר לעשות כן. וטעמו, כיון שחז"ל ידעו מסם זה, כמפורש בריש פרק החובל (ב"ק פ"ה, א), שאפשר לקטוע ידו של אדם בסם, וראינו שרבותינו בכל הדורות לא נהגו כן, נראה דהוי קיי"ל לחז"ל שהמילה צריכה להיות בצער דווקא. וכן מבואר בב"ר (פמ"ז, י"א), שאברהם אבינו הרגיש בצער מילתו כדי שיכפול הקדוש ברוך הוא שכרו, וח"ו לחדש חדשות שלא נהגו מעולם ובדבר כזה הוי לא ראינו ראייה.

צערא דינוקא

וראיתי בשו"ת צמח יהודה (ח"ד סי' מג) בשם האדמו"ר מלובביץ' בשיחה לפ' לך לך שהצער בברית הוא חלק מהמצוה וז"ל ברית קשור עם צער הגוף, "צערא דינוקא", עד שזה נעשה חלק מהמצוה. הוא כנראה מרמז לההיא דכתובות (ח, א) שלא מברכים "שהשמחה במעונו" בברית מילה, משום דטרידי דאית ליה צערא לינוקא.

אבל בסעודת ברית

עוד העיר בספר הנ"ל מתוס' (מו"ק כב, ב) שכתבו בשם הר"א בשם רבינו שמשון דלסעודת ברית מילה מותר לאבל להיכנס, דלא חשיבא שמחה, כדאמרינן בפ"ק דכתובות (ח, א) דלא מברכין בה שהשמחה במעונו משום דטרידי וליכא שמחה, ולהר"א לא היה פשוט, דגרע משמחת מריעות. ובחיזושי הריטב"א (כתובות שם) כתב בכאן דקדקו חכמי צרפת האחרונים שהאבל מותר לאכול בסעודת ברית מילה דלית כאן שמחה, כיון דאיכא צערא לינוקא. ולא מסתברא, נהי דלא קבעינן שהשמחה במעונו משום צערא דינוקא, מ"מ סעודת מצוה היא, ועל השמחה קובעים אותה, אבל לכנוס שם למצות מילה זהו מותר שלא נאסר לכנוס למצוה, אלא שלא יכנס לשמחה לא במצוה וכו" עכ"ל.

ואולי יש לחלק בין מילת ישראל למילת גרות, שאברהם אבינו ע"ה נצטווה על מצות מילה, ואולי רק שם יש ענין להצטער, משא"כ מילת גרות, אין כאן קיום של מצות מילה, א"כ אולי אין ראייה שיש מצוה להצטער.

אבל ראיתי בספר תשובות והנהגות (ח"ב סי' תקי) סברא דדווקא במילת גרות יש ענין מיוחד שיצטער, וז"ל אולי בגירות צריך צער שאי פריש נפרוש, ואחד מנסיונות יהדותו היא המילה אם מוכן להצטער. ויש לומר שלכן קבעה תורה מילה לפני טבילה, כדי שיוכיח לפני יהדותו שמוכן לחיי צער. אבל כיון שאין הצער תנאי לגירות, והראיה שבמהול מטיפין ממנו דם ברית שהיא שריטה מעט בציפורן אין צער ממש, ואעפ"כ נעשה גר, ועוד שבאשה סגי בטבילה להכנס ליהדות, וכיון שאין זה מתנאי גירות ואין יסוד בש"ס לחייב שיהא צריך צער מדינא, לכן למעשה היקל בהרדמה מקומית ויכוין באותה שעה שיעשה גר בכך. אך נכון שלא יהא בלי צער כלל אלא בהרדמה מקומית שיש עדיין צער רק שאינו ככאב המילה ממש.

קטן ישן

עוד הביא השרידי אש ספר "כורת הברית", שנוהרים המוהלים שלא למול התינוק בשעה שהוא ישן, אלא מקיצים אותו קודם המילה, שלא יבוא לידי נכפה, ח"ו. ואמנם כתב ששמע כי הרבה רבנים התירו להרדים את האבר בסם כדי למנוע צער החיתוך, ובתוכם גם הרה"ג מהר"י צירלסון ז"ל בספרו מערכי לב.

כניסה לברית

ומסיק השרידי אש שבהרדמה מקומית באותו אבר יש פנים להתיר, שלא מצינו בשום מקום שיש מצוה למול בהגרמת צער לנימול, ואברהם אבינו ע"ה רצה לקבל שכר על צער מילתו, כמו שנאמר לפום צערא אגרא, אבל אין זה מוכרח שיש חיוב לגרום צער לילד שאין בו דעת להרגיש צער קיום המצוה.

מ"מ נראה שאין להפיל תרדמה כללית על התינוק, ואף שאין בו דעת, מ"מ נוהגים בתינוק כמו עם גדול, שמכניסים אותו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה המילה, שמלין את בשרו, ואם מפילים עליו תרדמה הרי הוא כאבן דומם ואין מקימים ברית עם אבן, וכריתת הערלה לתינוק ישן בעיני הבריות כמעשה חבלה ולא כהכנסה לבריתו של א"א. ולא אכחד כי בעיני שקולה יותר חומרתו של הגאון אמרי יושר מקולתו של בעל מערכי לב, ומנהג ישראל תורה ואין לזלזל בה.

מתעסק

וע"ע בתשובות והנהגות (כרך א סימן תקצ) שנשאל על מוהל אחד שנהג למול הגדולים בשנים בהרדמה כללית, מה הדין. והשיב שאין להתיר הדבר בשום אופן, שבגדול הוא המצווה על המצוה וכשהוא בהרדמה כללית הרי הוא כמתעסק ואינו מקיים המצוה, לכן יש להרדים רק האבר בהרדמה מקומית, אבל הוא צריך שיהיה ער ובדעתו בשעה שמלין אותו. ושמעתי שכן נוהגין בארץ ישראל, ורק במקרה שמומחים מאשרים שאי אפשר אלא בהרדמה כללית מוטב כה"ג משיישאר ערל.

ועדיפא מיניה מצינו בספר חמדת ישראל לבעל ה"כלי חמדה" על המצוות שמוכיח **שגם במילת קטן מקיים הקטן מצות מילה, ואין להתיר הרדמה כללית אפילו במילת קטן שהוא מתעסק ממש**, וכשיש צורך לכך ימול בהרדמה מקומית. ואף שבלאו הכי קטן כמתעסק, קיימא לן בנהגה חייב גם מתעסק שאז חשוב כמעשה, **וכן כשמצטער הדין כן ולכן אין להרדמו בהרדמה כללית**. והיום בלאו הכי כמה ניתוחים נהגו בהרדמה מקומית. זה חידוש נפלא שהכלל של "שכן נהנה" שייך גם במצטער. אבל זה שס"ל ששייך "שכן נהנה" גם בקטן יש מקור בדברי הריטב"א (קידושין יט, א), ואכמ"ל.

דעת הגר

וכן בגר כיון שבמצות מילה שקודם הטבילה **זהו מצות מילה אצלו**, וזה חלק ממעשה הגירות וכמבואר בטור שצריך בית דין וא"כ צריך דעתו, ואין למולו בהרדמה כללית. ולא דמי למבואר בחולין (לא, ב) שאם הטבילתה חבירתה מהני וסגי בכוונת חבירתה, דשם הוי בגדר טבילת כלים וסגי בכוונת מטביל, אבל בגירות בעינן כוונה לשם גירות ומילה.

מילה בלי כוונה אינו ערל לא קיים מצוה

ממשיך השרידי אש שבישראל גדול הבא לימול, בוודאי שאין להפיל עליו תרדמה, שהרי לפי דעת כמה ראשונים, כמו הרי"ף, הרמב"ם והרא"ש מצוות צריכות כוונה, ובמנ"ח (הנ"ל) הקשה אמאי קטן כשר למול וכן עכו"ם כשר למול לר"י אף דבעי לשמה משום דסתמא לשמה, הא לאו בני כוונה ניהו, ולא גרע מצות מילה מכל המצוות דבעי כוונה.

ותי' השרידי אש דאה"נ והא דאמרו עכו"ם כשר למול וכן קטן כשר למול, אף באין גדול עומד על גביו, זהו רק לענין כשרות המילה, שהמילה כשרה אפילו אם נעשית ע"י קטן, והנימול ע"י קטן אינו נחשב לערל ומותר לאכול בתרומה ובפסח ואין עליו איסור כרת, אבל מצות המילה עצמה לא נתקיימה בלא כוונה.

ולמ"ד שמילת עכו"ם כשרה, ולפי דעת הכס"מ (מילה פ"ב) גם הרמב"ם סובר שמילת עכו"ם כשרה בדיעבד, היא ג"כ לענין כשרות המילה, אבל לא לענין קיום המצוה.

למה מילה דוחה שבת הרי אפשר ע"י גוי

וכעין זה כתב החת"ס (יור"ד סימן קל"ב וסימן ש) לתרץ הקושיא למ"ד מילת עכו"ם כשרה אמאי מילה דוחה שבת והא אפשר למול ע"י עכו"ם, וכתב דמילת עכו"ם כשרה היינו שאין הנימול נחשב

לערל, אבל מצות המילה עצמה אינה מתקיימת ע"י מילת עכו"ם.

ובזה מתורץ מה שמקשים, הא אין שליחות לעכו"ם, וכן אין שליחות לקטן, ולדעת התבו"ש והכו"פ האב יכול לעשות שליח והמוהל הוא שלוחו של האב, ואמאי יכול קטן למול, ולחד מ"ד גם עכו"ם כשר למול, ולפי הנ"ל הוא רק לכשרות המילה, אבל לא למצות המילה.

ואח"כ מביא דברי הזכר יצחק (הנ"ל) דדווקא מצוות שעיקרן אינו אלא המעשה בעי כוונה, אבל מילה שכל עיקרה הוא שיהא מהול אין מקום לכוונה, והעיר שבספר שו"ת בית הלוי (ח"א סי' י) העלה דבמילה יש שני ענינים, מצות חתיכת הערלה ומצוה שיהא נימול, כמו שכתוב "והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם", ומצוה זו נמשכת לעולם. ולפי"ז מצות המילה עצמה צריכה כוונה ככל המצוות.

ציצין המעכבין את המילה

ואלו הן דברי הבית הלוי (ח"ב סי' מז), עי"ש שדן במה שנחלקו הטור והרמב"ם האם חוזר בחול על ציצין שאין מעכבין את המילה, דדעת הטור (יור"ד סי' רסד) דהא דאיתא בגמ' שאין חוזרין עליהם מיירי רק בשבת, שלא ניתנה

שבת לדחות משום ציצין שאין מעכבין, אבל בחול חוזר גם על שאינם מעכבין כיון דלכתחילה צריך למולם, אבל דעת הרמב"ם (הובא בב"י שם) דגם בחול אינו חוזר על שאינם מעכבין אם פירש. וכבר הקשו על הרמב"ם מהא דמבואר בגמ' דשבת (הנ"ל) דשייך זה קלי ואנוהו גבי מילה במה שחותר אח"כ גם הציצין שאין מעכבין, וא"כ צ"ע למה אינו חוזר עליו בחול, מטעם התנאה לפניו במצות, ורק בשבת אסור, דמשום הידור אין מחללין השבת.

ומסביר בית הלוי, דס"ל להרמב"ם שלא שייך זה קלי ואנוהו אלא בשעת קיום המצוה, אבל במילה מאחר שכבר מל ופירש ידיו ממנו, הרי כבר נגמרה מעשה של המצוה לגמרי, דהרי המצוה הוא למול את בנו וכבר הא מלו, וכשיחזור אחר שכבר פירש וסילק ידיו על ציצין שאינם מעכבין הרי יתנאה בלא קיום המצוה. ובשלמא קודם שסילק ידיו דהוי הכל מעשה אחת שפיר מחויב לחתוך גם אותם שאין מעכבין, כדי שיצא מעשה המצוה מהודרת, אבל אחר שפירש דכבר אין כאן שום מצוה מדאורייתא א"כ במה יתנאה אח"כ, והידור מצוה בלא מצוה לא שמענו. עי"ש שמדמה את זה למי שנטל לולב כשר ביום טוב של סוכות ואח"כ נזדמן לו לולב יותר נאה, די"ל דאע"ג דבתחילה אם היו לפניו שניהם ביחד היה מחויב ליטול הנאה, אבל עכשיו שכבר נטל ויצא בו אין עליו חיוב של המצוה, א"כ במה יתנאה.

ובדעת הטור כתב דס"ל דמצות מילה נמשכת על האדם כל ימי חייו, וכמו בציצית למ"ד כלי קופסא חייבין בציצית, דמשעה שמטיל בו הציצית מקיים המצוה כל זמן שמונח הבגד בקופסא, וס"ל להטור דמלבד דמעשה עצמה של המילה דהיינו חתיכת ערלה דהוי מצוה, עוד זאת נמשכת היא לעולם, דהמצוה הוי על ישראל שיהיו נימולים, וכמו שכתוב "והיה בריתי בבשרכם לברית עולם". ולכן אע"ג דפירש מ"מ שייך התנאה לפניו במצות.

מל תוך ח'

ולדבריו מיישב קושיית השאג"א, דהנה הרמ"א (יו"ד סי' רמב) פסק דבמל תוך ח' ימים יצא וא"צ להחזיר ולהטיף ממנו דם ברית, אבל אם מלו בלילה לא יצא וצריך להטיף דם ברית, ומוכרח דס"ל להרמ"א דבמל תוך ח' ימים נתקיים המצוה, והקשה עליו השאג"א (סי' נ"ב) מהא דמבואר בשבת (קלח, א) דבמל של אחר השבת בשבת הוי טועה בדבר מצוה ולא עשה מצוה, ולפי הרמ"א הרי קיים המצוה. ות"י הבית הלוי דס"ל להרמ"א דבשבת בעת המילה לא עשה מצוה כלל, כיון דהוי עדיין תוך ח' ימים, ורק אח"כ כשמיני מקיים המצוה אף על גב שנימול תוך ח', כיון שס"ל להרמ"א כמ"ש הבית הלוי בדעת הטור שהמצוה היא שיהיה נימול. וכתב שכדבריו מצא בצל"ח ליישב דברי הרמ"א.

אולם מה שכתב הבית הלוי שמצא כדבריו בצל"ח, הנה הבית הלוי נוקט שיש שני דינים בברית מילה, עצם מעשה המילה, ובנוסף מצוה נמשכת, שיהיה מהול. אבל המעיין בצל"ח יראה שס"ל שכל הענין מצות מילה הוא זה שיהיה מהול, וכן השיב בספר פרי יצחק להגאון רבי איצלה פטברגר (ח"ב סי' ל) בתשובה להבית הלוי.

וז"ל הצל"ח (פסחים עב, ב) והנלע"ד ליישב דברי רמ"א, דודאי קודם זמנו לא נתקיימה המצוה, אבל אם מלו תוך ח"ל כשיגיע יום ח"ל מתקיימת מצוה זו, שהתורה אמרה ביום השמיני ימול שכשיגיע יום שמיני יהיה נימול, וא"כ שפיר קאמר לשון יצא. וגם לשון הגמרא הוא נכון, מה התם דלא עביד מצוה, היינו היום ביום שבת הזה שחיללו לא עביד מצוה, אלא למחר תתקיים המצוה, ולא פטר ר"י אלא היכא דעביד מצוה, דהיינו מל של ערב שבת בשבת, דעביד מצוה תיכף ביום השבת הזה.

מצות עשה שהזמן גרמא

על פי דברי הצל"ח כתב הפרי יצחק (שם) לפרש דברי התור"ד (קידושין כט, א), דאמרינן התם שאשה פטורה ממילת הבן, ונלמד מדכתיב אשר צוה אותו אלהים, אותו ולא אותה, והק' הראשונים למה צריך קרא לפטור אשה, תיפוק ליה דהויא לה מילה מ"ע שהז"ג, חדא דכתיב וביום השמיני ימול, ועוד דאין מצות מילה אלא ביום ולא בלילה, שאין מוהלין אלא ביום.

וכתב התור"ד, דתינח מיום שמיני לא קשיא שאין היום קבוע וידוע בשנה ועל כן לא נחשב זמן גרמא, אבל זה שאין מצות מילה נוהגת בלילה אלא ביום קשיא, דומיא דציצית שאינה נוהגת בלילה אלא ביום ונשים פטורות. ותירץ, שמה שהאב מצווה להתעסק במילת בנו, העסק ההוא אין לו זמן, שבין ביום ובין בלילה יטרח ויכין צרכי מילת בנו, והלכך אי לאו אותו הוה מחייבין גם האשה, דהוה אמינא היא תתעסק בין ביום בין בלילה עד שתמול את בנה בזמנו. ודברי התוס' רי"ד סתומים. ומסביר ר' איצלה כנ"ל, שעיקר מצות מילה בתוצאה, וחיוב האב אינו אלא לדאוג ולהתעסק שהבן יהיה מהול ביום השמיני, והעסק אין בו זמן קבוע.